

PRÁVNÁ HERMENEUTIKA A JEJ SMERY

DENISA SOUKENÍKOVÁ - ŽANETA SURMAJOVÁ

Fakulta práva, Paneurópska vysoká škola, Slovenská republika

Abstract in original language

Náuka, ktorá sa zaoberá teoretickými otázkami výkladu, sa nazýva hermeneutika. Teoretickými otázkami a metódami výkladu práva sa zaoberá právna hermeneutika. Cieľom tohto príspevku upriamiť pozornosť na právnu hermeneutiku, ktorá je s ňou často stotožňovaná. Keďže k rozvoju modernej právnej hermeneutiky prispela filozofická hermeneutika, zameriavame sa aj na kategóriu predporozumenia, ktoré je centrálnym pojmom právnej hermeneutiky. Obsahom príspevku je taktiež exkurz do jej hlavných smerov a ich stručná charakteristika.

Key words in original language

Právna interpretácia; hermeneutika; predporozumenie; smery právnej hermeneutiky.

Abstract

Science, which deals with theoretical issues of interpretation is called hermeneutic. Legal hermeneutic deals with theoretical issues and methods of interpretation of the law. The aim of this paper is to concentrate attention to legal hermeneutic, which is often assimilated with the interpretation. As the philosophical hermeneutic contributed to the development of modern legal hermeneutic, we focus also on the category of prior-understanding, which is a central concept of legal hermeneutic. The content of this paper is also excursion into her main trends and their brief description.

Key words

Legal interpretation; hermeneutic; prior-understanding; trends of legal hermeneutic.

Úvod

Interpretácia práva predstavuje širokú tému právnej filozofie i právnej teórie. Vzhľadom na dôležitosť poznania obsahu práva, a teda porozumeniu textov právnych predpisov, interpretáciou práva sa zaoberajú nielen právní teoretici, ale aj praktickí právnici, a sudcovia, ktorí svojou rozhodovacou činnosťou, a práve prostredníctvom právnej interpretácie právo dotvárajú.

Prvoradá úloha interpretácie v odbore práva je daná tým, že zdôvodňuje existenciu, či neexistenciu konkrétnych subjektívnych práv či povinností konkrétnych osôb v konkrétnych právnych situáciách a vzťahoch.¹

Právna teória sa interpretáciou práva zaoberá odpradávna a jej dôležitosť je zvýraznená tým, že právnej interpretácii sú venované samostatné časti v učebných textoch teórie práva. S prihliadnutím na súčasnú vysokú „produkciu“ legislatívnej činnosti, ktorej výsledkom sú často nezrozumiteľné a mnohovýznamové texty, je práve ich interpretácia často diskutovanou témou. Kvôli neustálej potrebe právnej interpretácie na rôznych úrovniach je nevyhnutné uvedenú problematiku ďalej rozpracovávať.

Cieľom tohto príspevku je odhliadnuc od právnej interpretácie upriamiť pozornosť na právnu hermeneutiku, ktorá je s ňou často stotožňovaná. Keďže k rozvoju modernej právnej hermeneutiky prispela filozofická hermeneutika (predovšetkým hermeneutika Hansa-Georga Gadamera), zameriavame sa aj na kategóriu predporozumenia, ktoré je centrálnym pojmom právnej hermeneutiky. Obsahom príspevku je taktiež exkurz do jej hlavných smerov a ich stručná charakteristika.

K právnej interpretácii

Skôr, ako prejdeme k samotnej právnej hermeneutike, je potrebné si niektoré pojmy, ktoré jej predchádzajú, stručne objasniť.

Pojem interpretácia pochádza z latinského slova „interpretari“, čo znamená „rozumieť“, „vysvetľovať“, z toho vyplýva aj synonymum slova interpretácia, a to výklad. Ak nazrieme hlbšie do histórie, zistíme, že interpretácia plnila na počiatku prekladateľskú funkciu a skôr bola potrebná v medziľudskom styku na dorozumievanie s odlišnými jazykovými znalosťami.

Pri definovaní pojmu právnej interpretácie sa z hľadiska významu dostávame k jej základu, ktorým je objasnenie významu a zmyslu právnej normy.

¹ Novák, F. Interpretace – „správnost“, závaznost, komparatistika. In *Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a praxi*, 2003, s.43. ISBN 80-86432-12-2

Najstaršiu vedeckú definíciu právnej interpretácie uviedol rímsky právnik Celsus „Scire leges non hoc est, verba tenere, sed vim ac potestatem“ (Poznať zákony neznamena pamätať si ich slová, ale poznať ich silu, moc a pôsobenie.) Teda interpretácia práva je duševná činnosť, ktorá smeruje k zisteniu obsahu právnych noriem, vyjadrených v prameňoch práva.²

F. Weyr interpretáciou rozumie stručne výklad normového obsahu, ktorý predpokladá poznanie normy. Interpretáciu kvalifikuje ako činnosť intelektuálnu.³

Podľa Sedláčka interpretácia znamená predovšetkým rekonštrukciu normy z príslušných právnych prameňov a stanovenie jej obsahu.⁴

V právnej vede a praxi je interpretácia chápaná ako proces spojený s poznaním práva v súvislosti s objasnením zmyslu jazykových termínov a výrazov, používaných v normatívnych aktoch. Procesy interpretácie sú objektívne nutnou súčasťou procesov právnej regulácie.⁵

Podľa V. Knappa právna norma je ako predmet poznania výsledkom interpretácie právneho predpisu.⁶

Proces interpretácie je procesom poznávacím, teda interpretáciu môžeme chápať aj ako určitú myšlienkovú poznávaciu činnosť, pričom súčasťou právnej interpretácie je aj rovina hodnotiaca, porovnávanie objektu s hodnotovými východiskami interpreta alebo celému interpretačnému spoločenstvu.

Cieľom interpretačného procesu je dosiahnutie porozumenia interpretovaného objektu. Samozrejme nie je možné poznať objektívne konečné „porozumenie“, ale v danej situácii a za daných podmienok to možné je. Toto konečné „porozumenie“ sa označuje dvomi termínmi „význam“ a „zmysel“.

² Harvánek, J. a kolektív. *Teorie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. 362s. ISBN 978-80-7380-104-5

³ Weyr, F. *Teorie práva*. Praha: Orbis, 1936, s. 62.

⁴ Sedláček, A.: *Problém interpretace normy*. Praha, Englišův sborník, 1930, s. 414.

⁵ Veverka, V.- Boguszak, J.- Čapek, J. *Základy teorie práva a právní filozofie*. Praha: Codex, 1996, s. 126. ISBN 80-85963-06-X

⁶ Knapp, V. *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 168. ISBN 80-7179-028-1

Subjektom právnej interpretácie je človek ako mysliaca bytosť, ktorá je schopná poznávania a porozumenia právnych informácií. Subjektom môže byť jednak osoba, ktorá zastáva určitú spoločenskú úlohu ako sudcovia, advokáti... a taktiež môže ísť o osoby, ktoré interpretujú právo pre svoje súkromné potreby, teda laická verejnosť.

Môžeme konštatovať, že subjektom je entita, ktorá je vybavená právnou subjektivitou, teda osoba, ktorá má spôsobilosť na práva a povinnosti.

Objekt právnej interpretácie tvoria jazykové skutočnosti, nakoľko právna komunikácia prebieha prostredníctvom znakových systémov, aj keď za každým symbolom sa ukrýva normatívny text. Primárnym objektom interpretácie v kontinentálnom právnom systéme je písané právo, ktorého jadro tvoria zákony a všeobecne záväzné právne predpisy (skúma či je dostatočná formulácia textu právnej normy, aby ju bolo možné aplikovať na konkrétny prípad). Sekundárny objekt kontinentálneho právneho systému tvoria napr. štatúty, zmluvy...

V priebehu historického vývoja právnej interpretácie sa vyvíjajú dve odlišné poňatia právnej interpretácie, pričom toto delenie je založené na celi výkladu a tým je vôľa zákonodarca alebo rozumný zmysel interpretovaného textu.

Subjektivismus: tvoria ho predstavitelia historicko-právnej školy reprezentovanej F.C.von Savignym a predstavitelia pojmovej jurisprudencie, ktorej zakladateľom bol G. Puchta. Pre týchto predstaviteľov je spoločným rysom to, že sa venujú výhradne vymedzeniu interpretácie práva a nezaoberajú sa výkladom skutkových okolností právnych prípadov. Predstavitelia tohto smeru sa pri definovaní interpretácie sústreďovali na zistenie vôle zákonodarcu.

Zájumová jurisprudencia vychádzala z pojmu účel a jej predstavitelia vychádzali z domnienky, že účel je tvorca práva a úlohou právnej interpretácie je tento účel odkrývať. Predstaviteľom tohto smeru je R. von Ihering, ktorý napísal príznačné dielo „Účel v práve“.

Objektivismus: predstavitelia tohto smeru sa od subjektivistov odlišovali najmä zmenou chápania objektu právnej interpretácie, nezameriavali sa na vôľu zákonodarcu, ale na iné kategórie ako rozumový význam textu. Taktiež rozumnosť pre nich predstavovala prepojenie práva a hodnôt. Základným princípom tohto smeru je myšlienka, že zákon má byť rozumnejší ako tvorca. Predstaviteľom bol aj G. Radbruch, nemecký právny

filozof, v ktorého dielach cítiť návrat prirodzenoprávnych teórií po II. svetovej vojne. Podľa neho interpretácia je proces domyslenia už raz mysleného. Podľa Radbrucha „Vůle zákonodárce není metodou výkladu, nýbrž cílem a výsledkem výkladu, výrazem pro apriorní nezbytnost systémově nerozporného výkladu celého právního řádu. Je proto možné konstatovat jako vůli zákonodárce to, co nikdy jako vědomá vůle autora zákona nebylo přítomno. Interpret může rozumět zákonu lépe, než mu rozuměl jeho tvůrce, zákon může být moudřejší, než jeho autor-on právě musí být moudřejší než jeho autor.⁷

Právna hermeneutika

Náuka, ktorá sa zaoberá teoretickými otázkami výkladu, sa nazýva hermeneutika. Teoretickými otázkami a metódami výkladu práva sa zaoberá právna hermeneutika. Podľa Weinbergera je hermeneutika ako veda o chápaní a výklade ľudských prejavov zameraná na výskum jazykových prejavov a iných duchovných alebo kultúrnych produktov. Hermeneutika je učením o interpretácii.⁸ Hermeneutika je technikou a umením oznamovania, vysvetľovania a vykladania. Jej cieľom je objektívne odhalenie skutočného a správneho zmyslu textu. Tento má byť primárne zistený zo znenia a účelu textu, podmienených aktuálnymi hodnotovými predstavami.⁹ Ako však upozorňuje Doležal, pojem právnej hermeneutiky nebol a ani nie je nijako jednoznačný a taktiež predstavitelia právnej hermeneutiky netvorila „jednotný“ právno-filozofický smer.¹⁰

Korene právnej hermeneutiky spadajú do obdobia antického myslenia. Jej názov je odvodený od gréckeho boha Herma, ktorý bol nielen bohom obchodníkov a zlodejov, ale ktorý slúžil aj ako „posol bohov“, ktorý ľuďom zvestoval ich vôľu. Grécke slovo hermeneuein zahŕňa v sebe podľa Ebelinga tri roviny- vyjadrovať, vykladať, prekladať.¹¹ Hermeneutika sa

⁷ Holländer, P. *Filosofie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o, 2006, s.227. ISBN 80-86898-96-2

⁸ Weinberger, O. *Norma a instituce*. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 151. ISBN 80-210-1123-8

⁹ Večeřa, M.- Gerloch, A.- Schlosser, H.- Beran K.- Rudenko, S. *Teória práva*. Žilina: Eurokodex, 2008, s. 156. ISBN 978-80-89363-21-6

¹⁰ Doležal, T. Právni hermeneutika a problematika tzv. předporozumění. In: *Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a praxi*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 71. ISBN 80-86432-12-2

¹¹ Grondin, J. *Úvod do hermeneutiky*. Praha: Oikymenh, 1997, s. 36. ISBN 80-86005-43-7

rozvíjala u jednotlivých duchovných disciplín, najdôležitejšia bola teologická hermeneutika, ktorá sa rozvíjala najmä pre stanovenie interpretačných pravidiel pri výklade Písma svätého a ďalšími boli hermeneutika literárna, filologická a tiež právna hermeneutika, hlavne po rozmachu exegézie právnych textov.

Ako sme už vyššie uviedli, k rozvoju právnej hermeneutiky výrazne prispela filozofická hermeneutika. Preto právna hermeneutika používa rovnaké pojmy ako hermeneutika filozofická, a to pojmy rozumenie, predporozumenie, hermeneutický kruh a hermeneutický rozhovor; pričom v právnej hermeneutike došlo k podrobnejšiemu prepracovaniu pojmu predporozumenie. Keďže kategória predporozumenia sa stala jednou zo základných kategórií rovnako filozofickej, ako aj právnej hermeneutiky, pre účely pochopenia jednotlivých smerov právnej hermeneutiky, považujeme za účelné sa týmto pojmom aspoň stručne zaoberať.

Problém predporozumenia bol predmetom záujmu mnohých autorov, najmä Gadamera, ktorý sa ním zaoberal z filozofického hľadiska. V právnej rovine k autorom, ktorý pojem porozumenia rozpracovali, patria predovšetkým Esser, Weinberger, Studnicki, Larenz a Holländer.

Podľa Weinbergera predporozumením chápeme znalosti interpretácie o predmete oznámenia a o spôsobe a podstate toho, ako interpret tento predmet chápe. Predporozumenie teda určuje postoj interpreta, jeho selektívny zreteľ a očakávanie vo vzťahu k prejavom a/alebo predmetu oznámenia. Predporozumenie je sčasti chápané ako kategoriálny rámec porozumenia, sčasti ako predvídateľný prístup k interpretovanému prejavu.¹²

Studnicki v súvislosti s pojmom predporozumenie zdôrazňuje, že je podmienené dejinnosťou nášho bytia na svete, pričom túto dejinnosť chápe ako spoločnú a individuálnu. Preto rozčlenil pojem predporozumenie na:

- a) Predporozumenie v globálnom zmysle – takto chápané porozumenie nie je individuálnou vlastnosťou interpreta, ale charakterizuje ho ako člena určitej kultúrnej spoločnosti. Toto porozumenie sa nevzťahuje na porozumenie jednotlivého textu, predstavuje všeobecnú podmienku pre porozumenie všetkých textov. Táto podmienka je daná tradíciou, t.j. interpret musí disponovať týmto

¹² Weinberger, O. *Norma a instituce*. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 158. ISBN 80-210-1123-8

predporozumením, teda patriť k určitej tradícii, inak nemôže porozumieť textu, ktorý je podmienený touto tradíciou.

- b) Predporozumenie v individuálnom zmysle – ide o konkrétne a individuálne predporozumenie interpretu. Toto predporozumenie je podmienkou, ktorá umožňuje porozumenie jednotlivého interpretu konkrétnemu textu.¹³

Podľa Holländera predporozumenie zahŕňa znalosť prirodzeného jazyka, pojmov jednotlivých oblastí práva, znalosť prameňov práva, pravidiel formulovania právnych noriem, postup právnej interpretácie, zahŕňa ale taktiež všeobecné znalosti, skúsenosti a hodnotovú orientáciu, ako aj povahu (temperament) interpretu.¹⁴

Ak si teda predporozumenie premietneme z tejto teoretickej roviny do roviny praktickej, zistíme, že problém predporozumenia sa týka všetkých subjektov aplikujúcich konkrétny právny text. To, ako bude predporozumenie pôsobiť, je závislé na konkrétnej situácii a v neposlednom rade aj na subjekte predporozumenia. V danom kontexte právna hermeneutika určuje podmienky, za ktorých istý právny text môže byť porozumený.

Smery právnej hermeneutiky

V rámci právnej hermeneutiky možno rozlíšiť štyri základné koncepcie. Každá z nich sa vyznačuje určitými špecifickými znakmi, avšak tieto koncepcie neexistujú samostatne, často dochádza k ich prekryvaniu a zmiešavaniu. Toto delenie uskutočnil Studnicki. Právna hermeneutika sa teda vnútorne typologizuje ako:

- a) Transcendentálna filozofia interpretácie – ide o Gadamerovu filozofickú hermeneutiku.
- b) Deskriptívna teória interpretácie – skúma faktický priebeh interpretačného procesu. Môže sa vzťahovať na interpretáciu ľubovoľného práva, práva určitého typu, práva určitého právneho poriadku alebo aj časti právneho poriadku.

¹³ Porov. Doležal, T. Právní hermeneutika a problematika tzv. Předporozumnění. In: *Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a praxi*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 73. ISBN 80-86432-12-2

¹⁴ Holländer, P. *Filosofie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o, 2006, s.231. ISBN 80-86898-96-2

- c) Analytická teória interpretácie – nezaujíma sa o spôsob, akým interpret dospel k porozumeniu, podstatný je pre ňu výsledok interpretácie; snaží sa nájsť faktické, alebo iné možné zdôvodnenie výsledkov interpretácie. Neusiluje sa o logické súvislosti a zdôvodnenia, na rozdiel od iných analytických teórií.
- d) Normatívna teória interpretácie – vytvára metodické pravidlá pre interpretáciu, nadväzuje na filozofickú hermeneutiku.¹⁵

Nakoľko právna hermeneutika bola ovplyvnená viacerými filozofickými smermi ako analytická filozofia, filozofia jazyka, pozitivizmus a existenciálna filozofia, môžeme v právnej hermeneutike vymedziť tri základné smery právnej hermeneutiky:

1. Hermeneutika metodologická

- bola inšpirovaná pozitivizmom v prírodných vedách 19.storočia, najvýznamnejšími predstaviteľmi boli F.D.E. Schleiermacher, W. Dilthey, bol Schleiermacherovým nástupcom, ovplyvnený najmä romanistickou hermeneutickou školou, na ktorú nadviazal, a zanedbával dejinnú povahu skúseností na ktorej sú postavené humanitné vedy a pokúšal sa o ich objektivizáciu. Podľa Schleiermachera sa hermeneutika stala univerzálnou teóriou poznania duchovných výtvorov vyjadrených jazykom.

V právnej hermeneutike sa značne prejavuje aj vplyv metodologického poňatia. Medzi jej moderného zakladateľa môžeme zaradiť F.C.von Savignyho¹⁶, ktorý popísal a definoval prijímané inštrumentárium metód interpretácie práva, pokúšal sa vytvoriť ustálenú metodológiu jurisprudencie, ktorá je nezávislá, autonómna a objektívna. Savigny uviedol, že pri interpretácii je potrebné rozlišovať štyri elementy výkladu a to gramatický, systematický, logický a historický. Je nutné pri interpretácii použiť všetky štyri elementy, aby bola interpretácia úspešná. Tieto elementy sa nemôžu používať samostatne, ale len vo vzájomnom prepojení.

Metodologická hermeneutika dáva dôraz na objekt právneho rozumenia, teda na spôsob akým má k nemu interpret pristúpiť, aby

¹⁵ Porov. Doležal, T. Právní hermeneutika a problematika tzv. Předporozumnění. In: *Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a praxi*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 71-72. ISBN 80-86432-12-2

¹⁶ Niekedy je považovaný za „otca modernej právnej hermeneutiky“.

dosiahol objektívne porozumenie. Preto metodologická hermeneutika prináša hlavne vymedzenie určitých myšlienkových nástrojov interpretov práva, pričom ale neprináša konečnú modelovú voľbu správneho nástroja na určitý právny prípad.

2. Hermeneutika fenomenologická

- tento smer vychádza zo skúmania ontologických otázok, spojovaných s menom E.Husserla. Ontologický aspekt vyplýva z toho, že fenomenologická hermeneutika nehľadá metódy vedúce k správne právnemu porozumeniu, ale kladie dôraz na samotnú štruktúru právneho porozumenia.

Najvýznamnejším predstaviteľom tohto smeru bol Hans-Georg Gadamer, hermeneutiku vníma ako vedu zaoberajúcu sa rozumením. Gadamer kritizuje neokantovskú filozofiu. Podľa Gadamera subjekt je najdôležitejším prvkom rozumenia, pretože každý rozumie inak. Z toho vyplýva, že interpret vykladá niektoré skutočnosti odlišne ako autor a pritom porozumenie môže byť rovnako platné a správne v danom hermeneutickom horizonte. Podľa Gadamera právna hermeneutika plní teoreticko-praktickú úlohu. Gadamer kladie dôležitý význam na model hermeneutického kruhu, ktorý je vyjadrením vzájomného vzťahu medzi celkom a časťou, pričom čo sa skrýva za týmito slovami, je závislé vždy na konkrétnom prípade. Pokračovateľ jeho teórie bol J. Grondin, P. Ricoeur, či R. Rorty.

Fenomenologická hermeneutika kladie dôraz na rozdiel od metodologickej na subjekt právneho rozumenia.

3. Analytická hermeneutika

- sa zúžuje na otázky jazykovej analýzy a ich využitiu pri výklade textov.

Hlavnou úlohou analytickej právnej hermeneutiky je exegéza právnych textov ako jazykových prejavov s využitím filozofie jazyka a analytickej filozofie. Významnými predstaviteľmi boli G.H.von Wright, Aarnio, O.Weinberger. Práve Weinberger bol jedným z hlavných predstaviteľov tohto smeru. Právna hermeneutika, ktorú nazýva juristická hermeneutika, predstavuje pre neho aplikáciu všeobecných princípov hermeneutiky.¹⁷ Prispel taktiež k objasneniu hermeneutických kategórií,

¹⁷ Weinberger, O. *Norma a instituce*. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 160. ISBN 80-210-1123-8

akými sú hermeneutický horizont, predvedenie, predporozumenie a hermeneutický kruh z pohľadu analytickej hermeneutiky. Predvedenie považuje za obsah interpretovho vedomia a nová správa prináša potvrdenie vedomostí, ich konformné doplnenie alebo rozpor. Na základe toho prebieha asimilácia v rámci vedomostí. Čím väčší je rozsah predvedenia, tým je jednoduchšie porozumenie novým prameňom informácií.¹⁸

4. Diskurzívny smer právnej hermeneutiky

- vnáša kritiku do všetkých troch predchádzajúcich smerov. Východiskom tohto smeru sa stáva diskurz, alebo argumentačná reč, ktorá obsahuje určité komunikatívne podmienky. Tento smer sa zaoberá procedurálnou stránkou, nerieši čo je pravda. Rieši aké má mať diskurz pravidlá, aby sme cez neho mohli dospieť k pravde a správnym argumentom. Hlavnými predstaviteľmi sú R. Alexy a J. Habermas. V právnej teórii sa diskurzívna právna hermeneutika považuje za kompromis, alternatívu medzi hermeneutikou vo fenomenologickom chápaní a striktne logickým poňatím interpretácie.

Z hľadiska právnej teórie dôležitosť právnej hermeneutiky vystupuje do popredia predovšetkým v oblasti interpretácie a aplikácie právnych noriem, ktoré sú obsahom právnych textov. Jej zásadný prínos podľa Doležala¹⁹ je potrebné vnímať predovšetkým v:

1. Odmietnutí subsumcie skutkovej podstaty pod normu. Norma a skutková podstata musia byť v rámci interpretácie brané spoločne, vyvíjajú sa vzájomnou konkretizáciou a navzájom sa predpokladajú.
2. Zmene pohľadu na záväznosť pravidiel výkladu. Tieto pravidlá výklad iba štrukturujú, ale nevytvárajú ho. Pravidlá výkladu neurčujú výsledok, ale sú iba prostriedkom výkladu.
3. Náhlade na použiteľnosť argumentov právnej logiky.
4. Prenesení pozornosti na problematiku tzv. scénického rozumenia, t.j. keď je popri záujme o písané texty venovaná značná pozornosť aj sudcovskému rozhodovaniu a komunikácii subjektov práva.

¹⁸ Tamtiež, s. 157.

¹⁹ Doležal, T.: Právní hermeneutika a problematika tzv. Předporozumnění. In: Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a praxi. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 74. ISBN 80-86432-12-2

Záver

Preniknutie do podstaty právnej hermeneutiky predpokladá nie celkom jednoduché pochopenie hermeneutických kategórií, predovšetkým kategórie predporozumenia. Napriek tomu je význam hermeneutiky pri riešení niektorých otázok interpretácie nepochybný. Pri kontakte interpreta s konkrétnym právnym textom dochádza k myšlienkovému procesu, a práve tu zohráva dôležitú úlohu predporozumenie a následne porozumenie obsahu tohto textu. Aktuálnou sa stane právna hermeneutika vždy, keď je určitá časť textu nejasná. Právna hermeneutika si kladie za cieľ a odporúča, aby osoba uskutočňujúca výklad, bola v procese porozumenia schopná svojho predporozumenia a vyjadrila a zdôvodnila ho vo svojom rozhodnutí.²⁰

Literature:

- Doležal, T.: Právní hermeneutika a problematika tzv. předporozumění. In: Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a praxi. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-12-2
- Grondin, J. Úvod do hermeneutiky: Praha: Oikoymenth, 1997. ISBN 80-86005-43-7
- Harvánek, J. a kolektiv: Teorie práva. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. ISBN 978-80-7380-104-5
- Holländer, P.: Filosofie práva. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o, 2006. ISBN 80-86898-96-2
- Weinberger, O.: Norma a instituce. Brno, Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1123-8
- Knapp, V.: Teorie práva. Praha: C.H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-028-1
- Novák, F.: Interpretace – „správnost“, závaznost, komparatistika. In: Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a praxi. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-12-2
- Sedláček, A.: Problém interpretace normy. Praha, Englišův sborník, 1930.

²⁰ Večeřa, M., Gerloch, A., Schlosser, H., Beran, K., Rudenko, S.: Teória práva. Žilina: Eurokodex, 2008, s. 157. ISBN 978-80-89363-21-6

- Večeřa, M., Gerloch, A., Schlosser, H., Beran, K., Rudenko, S.: Teória práva. Žilina: Eurokodex, 2008. ISBN 978-80-89363-21-6
- Veverka, V., Boguszak, J., Čapek, J.: Základy teorie práva a právní filozofie. Praha: Codex, 1996. ISBN 80-85963-06-X
- Weyr, F.: Teorie práva. Praha: Orbis, 1936.

Contact – email

kovacova.denisa@azet.sk - zaneta.surmajova@centrum.sk